

Hele Norge minnes i dag Johan
Nygaardsvold.

Flaggene vaier på halv stang for
Gubben

For Høvdingen.

Norge har hatt mange menn og kvinner som har vunnet tillit og hengivenhet langt utenfor sin egen stand eller klasse. Men det hender ytterst sjelden at en mann eller kvinne vinner tillit og hengivenhet hos hele folket.

Det hendte Johan Nygaardsvold. Det er ingen ting som forteller oss mer om mannen enn nettopp det.

-2-

Han startet sitt liv som en utpreget representant for en enkelt samfunnsklasse, arbeiderklassen. Han følte seg hele sitt liv knyttet til den med de sterkeste bånd. Men likevel ble nettopp han den mannen som vant hele folkets tillit.

Johan Nygaardsvold hadde den lykke å bli stillet i spissen for sitt folk i dets mest dramatiske øyeblikk. Det høres kanskje merkelig ut at jeg bruker uttrykket lykke i forbindelse med å bli satt i spissen for Norge i de kritiske dagene i april 1940. Men det var en lykke både for

Johan Nygaardsvold og for Norge. Johan Nygaardsvold fikk den 9. april 1940 sjansen til å treffe en avgjørelse som talte direkte til alle gode nordmenns hjerter. - Og for Norge var det en lykke at det var Nygaardsvold som traff avgjørelsen - og at han fikk føre nordmennenes kamp videre.

Johan Nygaardsvold

nasjonale instinkt, troen på og kjærligheten til hjem og fedreland ledet ham fram til den hovedlinje førte til

*fått disse tankene
at disse tankene
dager var så
fått ham. Vi som stod
ham nærmest
følelse det. Felag
kare
parten av hans sinde*

seier. Den tunge tiden med nederlag og landflyktighet ga ham i denne tiden: Viljen til kompromisløs kamp for Norges frihet og selvstendighet.

Prøvelsene, ydmykelsene ble for ham - som for andre gode nordmenn - en kraftkilde til utholdenhet og seier.

Da budskapet om Johan Nygaardsvolds død nådde inn i hjemmene i by og bygd - strømmet det fra alle lag av folket en varm strøm av tanker mot Hommelvik.

*det militære
nederlag
som følger av nederlag
lagte*

Johan Nygaardsvold og for Norge. Johan Nygaardsvold fikk den 9. april 1940 sjansen til å treffe en avgjørelse som talte direkte til alle nordmenns hjerter. - Og for Norge var det en lykke at det var Nygaardsvold som traff avgjørelsen - og at han fikk føre nordmennenes kamp videre.

Johan Nygaardsvold følte i disse vanskelige dager at ansvaret hvilte tungt på ham. Vi som stod ham nærmest i arbeidet forstod det. I dag kan vi fastslå at hans sunde nasjonale instinkt, troen på og kjærligheten til hjem og fedreland ledet ham fram til den hovedlinje som førte til seier.

Den tunge tiden med det militære nederlag og landflyktighet ga ham netop det som trengtes i denne tiden: Viljen til kompromissløs kamp for Norges frihet og selvstendighet.

Prøvelsene, ydmykelsene som fulgte av det militære nederlaget ble for ham – som for andre gode nordmenn – en kraftkilde til utholdenhet og seier.

Da budskapet om Johan Nygaardsvolds død nådde inn i hjemmene i by og bygd - strømmet det fra alle lag av folket en varm strøm av tanker mot Hommelvik.

Det var sorg i landet. Ikke en offisiell utenpåkledt sorg. Men en ekte og dyp sorg. Vi følte det som om vi - hver enkelt av oss - hadde mistet en vi holdt av. En som vi var personlig glad i, og som vi likesom hadde del i. Det er ytterst sjelden at et dødsfall utenom vår nærmeste krets berører oss på denne måten.

Det skjer bare når en nasjon mister sin beste mann.

Johan Nygaardsvold) ikke de ytre egenskaper som

Han var ikke veltalende

Da jeg var over 30 år siden dette

i den vanlige betydning av ordet. Han hadde ikke egentlig lett for å opptre offentlig og for å rive folk med seg slik. Han var beskjeden i all sin ferd. Det var vel ikke noe som bød hans natur så sterkt imot, som å stikke seg fram. Offentlig opptreden

Nei - det var hans indre, rent personlige egenskaper som førte ham fram i forreste linje. Det ligger noe stort og overordentlig verdifullt i dette at en mann kan vinne fram til å

-5b-

Det var sorg i landet. Ikke en offisiell utenpåkledd sorg. Men en ekte og dyp sorg. Vi følte det som om vi - hver enkelt av oss - hadde mistet en vi holdt av. En som vi var personlig glad i, og som vi likesom hadde del i. Det er ytterst sjelden at et dødsfall utenom vår nærmeste krets berører oss på denne måten.

Det skjer bare når en nasjon mister mister sin beste mann.

Da jeg for 30 år siden lærte Johan Nygaardsvold å kjenne var det ikke de ytre egenskaper som gjorde sterkest inntrykk på meg. Han var ikke veltalende

-6b-

i den vanlige betydning av ordet. Han hadde ikke egentlig lett for å opptre offentlig og for å rive folk med seg slik. Han var beskjeden i all sin ferd. Det var vel ikke noe som bød hans natur så sterkt imot som å stikke seg fram. Offentlig opptreden likte han heller ikke.

Nei - det var hans indre, rent personlige egenskaper som førte ham fram i forreste linje. Det ligger noe stort og overordentlig verdifullt i dette at en mann kan vinne fram til å

bli et helt folks ubestridte førerskikkelse i kraft av personlige egenskaper.

Det understreker at selv om et samfunn mekaniseres og organiseres, spiller likevel mennesket den avgjørende rolle. Det er demokratiets store fortjeneste framfor noen annen styreform folkene hittil har prøvd, at det gir folket adgangen til å kåre sine førere ut fra en vurdering av deres personlige, deres menneskelige egenverdi - deres kvalitet.

Nygaardsvolds omsorg for kone og barn og for hjemmet, var noe av det vakreste jeg har sett.

Denne omsorgen var et grunntrekk i hans karakter. I den ligger forklaringen på hans sterke forankring i hjembygda og i fedrelandet.

Norge var for ham ikke noe tåket begrep, som en tok fram ved festlige anledninger. Hjemmet og hjembygda var Norge slik som han så det. Det som var til det gode for hjemmet og for hjembygda, det ville også være til det gode for hele landet.

Det var et utgangspunkt - og en målestokk - som gjorde de største problemer oversiktlige og enkle - og det preget alt hva Nygaardsvold

tok seg av. Det gjorde det like enkelt og lettfattelig for de brede lag å forstå og følge Nygaardsvold.

Det fulgte en umiddelbar trygghet med Nygaardsvold. Spør en etter forklaringer til denne følelse av trygghet som han skapte omkring seg, må en søke den i særlige grunndrag i hans karakter. Han søkte aldri noe for seg selv. Ikke makt, ikke økonomiske fordeler, ikke reklame eller berømmelse.

Han hadde det rike hjertelag, som uten forbehold stiller seg på de svakes side. Han hadde sinnets varme og tankens klarhet. Han hadde

kunnskaper og erfaringer, høstet i den beste av alle skoler - livetaskole. Han var oppdratt til solidaritet. Solidaritet i det store og solidaritet i det små. Det ble ledestjernen i all hans virksomhet i arbeiderbevegelsen. Det ble hans store fortjeneste at han evnet å føre denne bærende tanke ut i arbeidet også for landet. Det norske folket følte det slik at den varme omsorg som Johan Nygaardsvold hadde for hjemmet og Hommelvika, det hadde han for hele landet. Det var denne følelsen som skapte tilliten og tryggheten til Nygaardsvold.

Vi kalte ham Gubben.

I det kjelenavnet la vi i virkeligheten det vi hadde av tiltro og hengivenhet, beundring og kjærlyhet.

"Han skrev sitt navn med gullskrift i landets historie", sa Kongen.

Måtte den gullskriften alltid minne oss om de idealer Nygaardsvold kjempet for og den innsats han gjorde.